

Чубоха Н. Ф.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9954-3632>*

Вознюк Н. І.,

*старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6705-0497>*

Старчук О. В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2816-9951>*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ: НАПРЯМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ З ПРАВОМ ЄС

Анотація. Стаття присвячена дослідженню правового регулювання використання штучного інтелекту у сфері інтелектуальної власності в Україні та Європейському Союзі. Актуальність дослідження зумовлена поширенням застосування систем штучного інтелекту для створення контенту та використанням охоронюваних творів під час навчання відповідних моделей, що потребує визначення меж реалізації майнових прав, критеріїв творчого внеску людини, правового режиму згенерованих результатів і механізмів захисту інтересів правовласників. Додаткового значення окреслена проблематика набуває в контексті наближення законодавства України до права Європейського Союзу та необхідності узгодження майбутнього регулювання штучного інтелекту з чинною системою права інтелектуальної власності. Метою дослідження є обґрунтування напрямів удосконалення правового регулювання використання штучного інтелекту у сфері інтелектуальної власності в Україні на основі порівняння національного законодавства з правом Європейського Союзу та визначення правових механізмів їх зближення. Методологічну основу дослідження становлять формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-структурний методи і метод правового моделювання, доповнені аналізом, синтезом та узагальненням. Встановлено, що в Європейському Союзі правове регулювання відповідних відносин забезпечується взаємодією спеціальних норм щодо штучного інтелекту із законодавством про авторське право, дані та цифрові послуги. Визначено значення вимог щодо дотримання авторського права постачальниками моделей штучного інтелекту загального призначення, прозорості контенту, використаного для навчання моделей, а також правового режиму пошуку тексту і даних та можливості резервування прав правовласниками. Встановлено особливості українського підходу, яка полягає в законодавчому закріпленні права особливого роду на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, тоді як у праві Європейського Союзу окремого аналогічного режиму не

передбачено. Водночас виявлено недостатню визначеність національного регулювання щодо використання охоронюваних об'єктів для навчання моделей штучного інтелекту, прозорості походження навчального контенту та спеціальних обов'язків постачальників моделей. За результатами порівняльного аналізу обґрунтовано необхідність конкретизації критеріїв творчого внеску людини, правових умов використання охоронюваних об'єктів для навчання моделей, механізмів резервування прав, документування походження контенту та цифрового ліцензування. Запропоновано розмежовувати юридичну відповідальність розробників, постачальників і користувачів систем штучного інтелекту залежно від характеру порушення та можливості відповідного суб'єкта контролювати використання охоронюваного об'єкта. Визначено, що адаптація європейських правових механізмів має здійснюватися з урахуванням національного правового режиму комп'ютерно згенерованих об'єктів і забезпечувати узгодженість спеціального регулювання штучного інтелекту із законодавством України у сфері інтелектуальної власності.

Ключові слова: штучний інтелект, інтелектуальна власність, правове регулювання, авторське право, правовласник, комп'ютерно згенерований об'єкт, творчий внесок, навчальні дані, пошук тексту і даних.

Постановка проблеми. Використання технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) для створення й обробки результатів інтелектуальної діяльності формує правовідносини, які не повною мірою охоплюються традиційними конструкціями права інтелектуальної власності. Правового визначення потребують критерії творчого внеску людини у створення результату із застосуванням ШІ, співвідношення авторсько-правової охорони та спеціальних правових режимів комп'ютерно згенерованих об'єктів, а також межі використання охоронюваних творів для навчання генеративних моделей [1, с. 37]. Останнє безпосередньо пов'язане з реалізацією майнових прав авторів і пра-

вовласників, можливістю резервування прав, ліцензуванням та забезпеченням прозорості щодо використаного контенту.

У праві Європейського Союзу (далі – ЄС) зазначені відносно регулюються шляхом взаємодії законодавства про ІІІ із нормами авторського права та суміжними механізмами цифрового регулювання [2, с. 20]. Українське законодавство містить окремі правові конструкції, зокрема право особливого роду на неоригінальні об'єкти, які згенеровані комп'ютерною програмою, однак спеціальний механізм регулювання використання охоронюваних об'єктів під час навчання моделей ІІІ та відповідних обов'язків постачальників таких моделей залишається недостатньо визначеним. За таких обставин актуальним стає встановлення можливостей адаптації європейських правових механізмів до національної системи інтелектуальної власності без порушення системності вже сформованого правового регулювання.

Стан дослідження. Проблематика правового регулювання використання ІІІ у сфері інтелектуальної власності дедалі активніше досліджується в зарубіжній і вітчизняній юридичній науці. У статті А. Б'юк проведено аналіз проблеми використання охоронюваного контенту як навчальних даних для систем ІІІ й обґрунтовано значення прозорості щодо джерел такого контенту для реалізації прав правовласників [3]. Аналізуючи співвідношення авторського права, інтелектуального аналізу текстів і даних та розвитку генеративного ІІІ, К. Тягів акцентував на пошуку балансу між охороною виключних прав та інтересами технологічних інновацій [4]. У свою чергу, Ю. Сяо розглянув проблему авторства результатів алгоритмічної діяльності та можливості застосування традиційної конструкції автора до результатів, створених за участю алгоритмів [5]. Питання трансформації засад авторського права під впливом технологій досліджували Е. Бонадіо та ін., які розглянули вплив технологічно опосередкованої творчості та ІІІ на усталені категорії авторства, творчості й охороноздатності результату [6]. Натомість П. Б. Гюгенгольц і Ж. П. Кінтайш зосередили увагу на можливості авторсько-правової охорони результатів, створених за допомогою ІІІ, відповідно до права ЄС та визначенні необхідного для такої охорони людського творчого внеску [7].

У вітчизняній правовій науці А. Бугаєць дослідив перспективи міжнародно-правового та національного регулювання прав інтелектуальної власності на твори, створені із застосуванням ІІІ [8]. У роботі Є. Здрірко розглянуто загальні засади правового регулювання ІІІ у сфері інтелектуальної власності й особливості формування відповідного нормативного механізму [1]. Результати аналізу трансформації інституту інтелектуальної власності під впливом цифрових технологій наведено в статті М. Погорілець і С. Сороки [9]. Об'єктом дослідження Є. Литвиненко та О. Ткаченко стала правова природа авторства результатів діяльності ІІІ з позицій міжнародного права інтелектуальної власності [10]. У свою чергу, К. Кириченко окрему увагу приділив аналізу співвідношення положень Акта ЄС про ІІІ із правом інтелектуальної власності, визнавши наявні колізії і прогалини правового регулювання [2].

При цьому недостатньо дослідженим залишається комплексне співвідношення національного та європейського правового регулювання використання ІІІ саме з позиції права інтелектуальної власності. Також дискусійними залишаються питання щодо критеріїв правової охорони результатів, створених із застосуванням ІІІ, межі людського творчого внеску, правомірність

використання охоронюваних об'єктів для навчання моделей, забезпечення прозорості навчального контенту та розподілу юридичних обов'язків між учасниками відповідних правовідносин. Це зумовлює необхідність визначення конкретних напрямів наближення національного законодавства до права ЄС з урахуванням уже сформованих особливостей правового регулювання інтелектуальної власності в Україні.

Мета дослідження. Метою дослідження є обґрунтування напрямів удосконалення правового регулювання використання ІІІ у сфері інтелектуальної власності в Україні на основі порівняння національного законодавства з правом ЄС і визначення правових механізмів їх зближення.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи. Формально-юридичний метод використано для встановлення змісту норм права України та ЄС, що регулюють використання ІІІ у сфері інтелектуальної власності. Порівняльно-правовий метод дав змогу визначити відмінності у правовому режимі результатів, створених із застосуванням ІІІ, використанні охоронюваного контенту для навчання моделей та обов'язках відповідних суб'єктів. Системно-структурний метод застосовано для встановлення взаємозв'язку між регулюванням ІІІ та нормами права інтелектуальної власності. Метод правового моделювання використано для формування конкретних напрямів удосконалення національного законодавства і визначення правових та організаційних інструментів їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Правове регулювання використання ІІІ у сфері інтелектуальної власності в ЄС має комплексний міжгалузевий характер і формується в результаті взаємодії спеціального регулювання, авторського права та суміжних сегментів цифрового законодавства. Центральне місце посідає Regulation (EU) 2024/1689 (AI Act), який не встановлює самостійного авторсько-правового режиму результатів, створених із використанням ІІІ, однак містить вимоги законодавства про авторське право до системи обов'язків постачальників моделей ІІІ загального призначення. Зокрема, ст. 53 AI Act передбачає запровадження політики дотримання законодавства ЄС про авторське право та суміжні права й оприлюднення достатньо детального опису контенту, використаного для навчання GPAI-моделей [11]. Отже, AI Act не створює нової підстави правомірного використання охоронюваних творів, а формує механізм забезпечення дотримання чинних авторсько-правових вимог постачальниками GPAI-моделей.

Безпосередні авторсько-правові межі використання охоронюваного контенту визначаються Directive (EU) 2019/790, насамперед ст. 3–4 щодо інтелектуального аналізу текстів і даних (TDM). Їх значення для навчання моделей ІІІ полягає в диференціації умов використання охоронюваних об'єктів залежно від суб'єкта та мети, а також у можливості резервування прав правовласниками в передбачених випадках [12]. Тому прозорість навчального контенту та наявність політики дотримання авторського права самі по собі не визначають правомірності використання творів, яка має оцінюватися відповідно до норм авторського права й умов застосування TDM.

Регламенти (EU) 2016/679 (GDPR), (EU) 2022/2065 (Digital Services Act) та (EU) 2023/2854 (Data Act) формують комплементарний рівень регулювання. GDPR визначає вимоги до обробки персональних даних, що можуть входити до навчальних масивів [13], DSA – механізми реагування на незаконний контент

і вимоги до цифрових посередників [14], Data Act – правила доступу, використання та передачі даних [15]. Відповідно, європейська модель поєднує авторсько-правовий рівень, який визначає допустимість використання охоронюваного контенту, спеціальний AI-рівень, що встановлює обов'язки постачальників GPAI-моделей, та суміжний цифровий рівень, пов'язаний із персональними даними, платформним середовищем і доступом до даних.

Практичні способи виконання передбачених AI Act обов'язків були конкретизовані у 2025 р. General-Purpose AI Code of Practice. Для сфери інтелектуальної власності особливе значення має Copyright Chapter, який передбачає формування й актуалізацію політики дотримання авторського права, використання правомірно доступного контенту, врахування резервування прав та заходи із запобігання генеруванню результатів, що порушують авторські та суміжні права. Кодекс не замінює законодавство ЄС про авторське право, а визначає способи демонстрації постачальниками GPAI-моделей виконання обов'язків, установлених AI Act [16].

Copyright Chapter також конкретизує механізм резервування прав, передбачений ст. 4(3) Directive (EU) 2019/790. Для вебконтенту передбачено застосування вебкраулерів, здатних розпізнавати машиночитані застереження прав, зокрема Robot Exclusion Protocol (robots.txt), а також інші відповідні протоколи та метадані. Постачальники мають забезпечувати інформацію про застосовувані вебкраулери і способи врахування резервування прав, визначати контактний пункт для взаємодії із правовласниками та запроваджувати електронний механізм подання обґрунтованих скарг. Отже, загальний обов'язок дотримання авторського права набуває конкретного організаційно-процедурного та технічного змісту [16].

“Guidelines on the scope of the obligations for providers of general-purpose AI models” уточнюють поняття GPAI-моделі, її постачальника, введення моделі в обіг, системного ризику та істотної модифікації моделі. Водночас виконання відповідних обов'язків пов'язується з усім життєвим циклом GPAI-моделі, оскільки політика дотримання авторського права має застосовуватися протягом цього циклу, а публічний опис використаного для навчання контенту – формуватися й оновлюватися у визначених випадках. Такий підхід дозволяє розглядати авторсько-правові та інформаційні обов'язки як елемент постійного регуляторного супроводу GPAI-моделі [17].

Механізм прозорості контенту, використаного для навчання GPAI-моделей, конкретизовано також у «Template for the Public Summary of Training Content for general-purpose AI models», оприлюдненому 24 липня 2025 р. Шаблон встановлює уніфіковану основу розкриття інформації про навчальний контент і забезпечує практичну реалізацію вимоги ст. 53(1)(d) AI Act. Отже, вимога прозорості доповнена стандартизованим інструментом її виконання [18].

Важливим також залишається поетапний характер застосування AI Act. Регламент набрав чинності 01.08.2024, а положення глави V щодо GPAI-моделей почали застосовуватися з 02.08.2025. Із цієї дати відповідні вимоги поширюються на нові GPAI-моделі, що вводяться в обіг на ринку ЄС. Застосування санкцій за порушення зазначених вимог передбачено з 02.08.2026, тоді як моделі, введені в обіг до 02.08.2025, мають бути приведені у відповідність до 02.08.2027. Таким чином, регулювання GPAI у ЄС передбачає поетапне введення вимог

і спеціальний перехідний режим для моделей, уже представлених на ринку [19].

Подальша актуалізація механізму реалізації AI Act відбулася з прийняттям Regulation (EU) 2026/1744 (Digital Omnibus on AI). Не змінюючи базового авторсько-правового режиму використання контенту для навчання GPAI-моделей, він уточнює окремі інституційні і процедурні механізми застосування AI Act, зокрема функціонування регуляторних пісочниць, координацію на рівні ЄС та окремі аспекти нагляду. Отже, Regulation (EU) 2026/1744 є складником актуального регуляторного середовища ЄС і має враховуватися при оцінюванні сучасного механізму правового регулювання ШІ [20].

Для України таке розмежування є особливо важливим, оскільки за відсутності комплексного спеціального закону про ШІ окремі правові наслідки його використання вже врегульовані законодавством про інтелектуальну власність. Основу такого регулювання становить Закон України «Про авторське право і суміжні права», який відмежовує неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, від творів як результатів творчої діяльності фізичної особи та встановлює щодо них право особливого роду (*sui generis*) [21]. Такий підхід фактично розмежовує результати, у створенні яких наявний творчий внесок людини, й об'єкти, сформовані комп'ютерною програмою без такого внеску. Водночас Цивільний кодекс України зберігає значення загальної правової основи для визначення об'єктів і суб'єктів права інтелектуальної власності, змісту майнових та особистих немайнових прав і способів їх захисту [22]. Специфіка українського підходу полягає в тому, що нормативне врегулювання наразі більшою мірою стосується правового режиму результату, ніж процесу його створення із застосуванням ШІ. Законодавче закріплення права *sui generis* дає змогу визначити режим неоригінального комп'ютерно згенерованого об'єкта, однак не вирішує повною мірою питань використання охоронюваного контенту під час розроблення та навчання моделей ШІ. Відповідні відносини потребують конкретизації щодо умов застосування чинного TDM-режиму до навчання моделей, правомірності доступу до контенту, резервування прав правовласниками та прозорості використаного навчального контенту.

Стратегічний рівень національного регулювання орієнтований на поступове формування комплексного правового механізму. Концепція розвитку ШІ в Україні визначає напрями вдосконалення його правового регулювання, захисту прав і свобод та наближення національних підходів до європейських [23]. План заходів із її реалізації на 2025–2026 роки передбачає подальше нормативне врегулювання ШІ, застосування міжнародних стандартів і розроблення відповідних рекомендацій [24]. Біла книга з регулювання ШІ в Україні, хоча і не має нормативного характеру, конкретизує регуляторне бачення через ризик-орієнтований підхід, добровільні механізми, регуляторні пісочниці та подальше наближення до моделі AI Act [25]. Таким чином, стратегічні документи формують напрям майбутнього регулювання, тоді як безпосередні правові наслідки у сфері інтелектуальної власності наразі визначаються переважно нормами авторського права та положеннями цивільного законодавства.

Порівняння з європейським підходом дозволяє встановити різну спрямованість сформованих механізмів. Українське законодавство вже передбачає спеціальний режим неоригіналь-

них об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, тоді як у праві ЄС основний регуляторний акцент щодо GPAI зроблено на умовах використання охоронюваного контенту, дотриманні авторського права та прозорості навчального контенту. Тому подальше наближення українського законодавства до права ЄС доцільно здійснювати не шляхом відмови від уже сформованої конструкції *sui generis*, а через її доповнення правилами, що охоплюють попередні стадії життєвого циклу ШІ-моделі: доступ до охоронюваного контенту, його використання для навчання та забезпечення прав правовласників.

Розмежування творів і неоригінальних комп'ютерно згенерованих об'єктів потребує критеріїв, за якими може бути встановлений достатній творчий внесок людини. Орієнтиром може стати практика Суду Європейського Союзу. Наприклад, у справі *Painer* Суд ЄС пов'язав оригінальність із власною інтелектуальною творчістю автора та реалізацією його творчих здібностей через вільні і творчі рішення [26]. У справі *Levola Hengelo* поняття «твору» було пов'язане з наявністю оригінального об'єкта, який може бути достатньо точно й об'єктивно ідентифікований [27], а у справі *Cofemel* підтверджено визначальне значення оригінальності як результату власної інтелектуальної творчості автора [28].

Застосування зазначених правових позицій до результатів, створених із використанням ШІ, дає підстави оцінювати не сам факт застосування технології, а характер і зміст творчої участі людини. Значення можуть мати здійснення нею вільних і творчих рішень, ступінь контролю над процесом створення результату, його відбір, модифікація й остаточне опрацювання. Такий підхід дозволяє конкретизувати межу між твором, створеним людиною із застосуванням ШІ як інструменту, та неоригінальним об'єктом, згенерованим комп'ютерною програмою.

Порівняння українського та європейського підходів до того, що відмінності між підходами ЄС та України полягає не в наявності чи відсутності правового регулювання відносин, пов'язаних із ШІ, а в ступені його функціональної конкретизації. Європейська модель поєднує авторсько-правові підстави використання охоронюваного контенту, передбачені Directive (EU) 2019/790 [12], зі спеціальними обов'язками постачальників GPAI-моделей за AI Act [11]. Натомість українське законодавство вже регулює окремі елементи таких відносин, однак вони не сформовані в узгоджений механізм, спеціально адаптований до розроблення та навчання моделей ШІ.

Особливо це простежується щодо TDM. Закон України «Про авторське право і суміжні права» [21] вже передбачає правові конструкції, пов'язані з інтелектуальним аналізом тексту та даних, тому некоректно характеризувати українське регулювання як таке, що не містить відповідних правових підстав. Проблема полягає в недостатній конкретизації застосування чинного TDM-режиму до навчання моделей ШІ та його неповної відповідності дворівневій моделі ст. 3–4 Directive (EU) 2019/790, яка диференціює умови залежно від суб'єкта і мети використання та передбачає механізм резервування прав [12]. Відповідно, гармонізація має бути спрямована не на механічне перенесення європейських норм, а на функціональне доповнення вже сформованих в Україні правових конструкцій. Пріоритетного уточнення потребують умови застосування TDM до навчання моделей ШІ, способи резервування прав, вимоги щодо прозорості навчального контенту та спеціальні обов'язки постачальників моделей. Такі зміни мають одночасно узгоджу-

ватися з передбаченим українським законодавством режимом права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою [21]. Виявлені напрями покладено в основу авторської моделі удосконалення правового регулювання використання ШІ у сфері інтелектуальної власності в Україні (табл. 1).

Узагальнення запропонованих заходів дає підстави розглядати удосконалення правового регулювання використання ШІ у сфері інтелектуальної власності не як механічне перенесення положень права ЄС, а як формування взаємопов'язаного національного механізму. Його ключовими елементами мають стати:

- конкретизація критеріїв творчого внеску людини та правового режиму результатів, створених із використанням ШІ;
- визначення умов використання охоронюваних творів для навчання моделей;
- запровадження механізму резервування прав правовласниками;
- встановлення вимог до прозорості навчальних даних;
- розвиток цифрового ліцензування та машиночитаного позначення правового режиму контенту;
- удосконалення доказування і розмежування відповідальності між учасниками використання систем ШІ.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання сформованих пропозицій під час підготовки змін до законодавства України про авторське право і суміжні права та майбутнього спеціального законодавства у сфері ШІ. Запропоновані заходи можуть бути використані центральними органами виконавчої влади та Національним органом інтелектуальної власності при розробленні методичних рекомендацій щодо визначення правового режиму результатів, створених із застосуванням ШІ, порядку використання охоронюваного контенту для навчання моделей, механізмів резервування прав і вимог до прозорості навчальних даних. Для правовласників, організацій колективного управління, розробників і постачальників систем ШІ практичне значення мають запропоновані механізми цифрового ліцензування, машиночитаного позначення умов використання творів та документування джерел навчального контенту. У правозастосовній площині результати дослідження можуть бути враховані при формуванні підходів до доказування порушень прав інтелектуальної власності та визначення юридичної відповідальності учасників відносин, пов'язаних із розробленням і використанням систем ШІ.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що гармонізація правового регулювання використання ШІ у сфері інтелектуальної власності в Україні з правом ЄС має ґрунтуватися на узгодженні європейських підходів із національними правовими конструкціями, зокрема режимом права особливого роду (*sui generis*) та чинним TDM-режимом.

За результатами дослідження запропоновано модель удосконалення правового регулювання, яка поєднує правовий режим результатів, створених із застосуванням ШІ, використання охоронюваного контенту для навчання моделей, резервування прав, прозорість навчальних даних, цифрове ліцензування, захист прав та апробацію регуляторних механізмів на нормативному, організаційному і техніко-правовому рівнях.

Пріоритетними законодавчими змінами визначено конкретизацію критеріїв творчого внеску людини та його відмежування від неоригінального комп'ютерного генерування; уточнення TDM-режиму щодо навчання моделей ШІ з ураху-

Таблиця 1

Авторська модель удосконалення правового регулювання використання ШІ у сфері інтелектуальної власності в Україні в контексті гармонізації з правом ЄС

Проблема правового регулювання	Європейський орієнтир	Заходи для України	Учасники	Інструменти реалізації
<i>Правовий статус результатів із використанням ШІ</i>				
Недостатньо конкретизовано критерії оцінювання творчого внеску людини при використанні ШІ	Практика Суду ЄС щодо оригінальності твору та вільних і творчих рішень автора (Painer, Levola Hengelo, Cofemel)	Конкретизувати критерії оцінювання творчого внеску людини, зокрема характер творчих рішень, ступінь контролю над процесом, відбір, модифікацію й остаточне опрацювання результату; уточнити ознаки його відмежування від неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою	Верховна Рада України; органи у сфері інтелектуальної власності; суди	Зміни до законодавства; методичні рекомендації; узагальнення судової практики
<i>Використання творів для навчання ШІ</i>				
Недостатньо конкретизовано застосування чинного TDM-режиму до використання охоронюваного контенту для навчання моделей ШІ та його співвідношення з резервуванням прав	Дворівнева модель TDM, передбачена ст. 3-4 Directive (EU) 2019/790	Уточнити та диференціювати умови застосування TDM до навчання моделей ШІ з урахуванням категорій користувачів, мети використання, правомірності доступу до контенту та резервування прав правовласниками	Верховна Рада України; органи у сфері інтелектуальної власності; право-власники; постачальники моделей	Уточнення законодавчих винятків та обмежень; механізм резервування прав; машиночитане позначення умов використання
<i>Прозорість навчальних даних</i>				
Недостатня прозорість щодо джерел і категорій охоронюваного контенту, використаного для навчання моделей ШІ	Ст. 53(1)(d) Regulation (EU) 2024/1689; <i>Template for the Public Summary of Training Content for general-purpose AI models</i>	Конкретизувати обов'язки визначених категорій постачальників щодо документування джерел і категорій навчального контенту та запровадити уніфіковану форму його публічного опису з урахуванням структури Template, затвердженого Європейською комісією	Поста-чальники моделей; органи у сфері інтелектуальної власності; право-власники	Документування навчального контенту; уніфікована форма публічного опису на основі Template; електронні звернення правовласників
<i>Ліцензування контенту</i>				
Індивідуальне ліцензування масового використання творів характеризується високими транзакційними витратами	Directive (EU) 2019/790; механізми колективного управління	Розробити типові умови ліцензування використання охоронюваного контенту для навчання моделей ШІ та визначити можливості застосування механізмів колективного управління відповідними правами	Право-власники; організації колективного управління; постачальники моделей	Типові та цифрові ліцензії; колективне управління; машиночитані ліцензійні умови
<i>Ідентифікація правового режиму контенту</i>				
Ускладнене автоматизоване визначення дозволених способів використання охоронюваного контенту	Ст. 4(3) Directive (EU) 2019/790; Copyright Chapter General-Purpose AI Code of Practice	Розвивати машиночитане позначення резервування прав, дозволів і ліцензійних умов використання охоронюваного контенту для навчання моделей ШІ	Органи у сфері інтелектуальної власності; право-власники; цифрові платформи; поста-чальники моделей	Машиночитані протоколи та метадані; цифрові ідентифікатори; технічні стандарти
<i>Захист прав і доказування</i>				
Ускладнено встановлення факту використання охоронюваного об'єкта та визначення відповідального суб'єкта	Механізми захисту авторського права ЄС; вимоги Regulation (EU) 2024/1689 щодо документації і прозорості	Конкретизувати порядок одержання інформації, необхідної для захисту прав, а також підстави та межі відповідальності постачальників, розробників і користувачів систем ШІ за порушення прав інтелектуальної власності	Суди; право-власники; поста-чальники і розробники систем ШІ; користувачі; експерти	Електронні докази; технічна документація; експертиза; судові та позасудові способи захисту
<i>Апробація регулювання</i>				
Нові механізми регулювання використання ШІ у сфері інтелектуальної власності потребують попередньої апробації та оцінювання їх практичної ефективності	Регуляторні пісочниці та механізми апробації інноваційних систем ШІ, передбачені AI Act	Розширити та спеціалізувати можливості чинної регуляторної пісочниці для апробації механізмів резервування прав, прозорості навчального контенту, цифрового ліцензування та захисту правовласників	Міністерст-во цифрової трансформації України; органи у сфері інтелектуальної власності; постачальники моделей ШІ; право-власники	Спеціалізація чинної регуляторної пісочниці; експертиза; судові та позасудові способи захисту

Джерело: власна розробка авторів

ванням правомірності доступу, мети використання та резервування прав; запровадження для визначених постачальників GPAI-моделей вимог щодо документування і розкриття інформації про навчальний контент з орієнтацією на “Template for the Public Summary of Training Content”; конкретизацію підстав і меж відповідальності постачальників, розробників та користувачів систем ШІ за порушення прав інтелектуальної власності.

Практична реалізація моделі передбачає поєднання законодавчих змін із цифровим ліцензуванням, машиночитаним резервуванням прав, документуванням навчальних даних і спеціалізацією чинної регуляторної пісочниці на питаннях інтелектуальної власності. Перспективи подальших досліджень пов'язані з конкретизацією критеріїв людського творчого внеску, процедур резервування прав і механізмів доказування використання охоронюваного контенту під час навчання моделей ШІ.

Література:

- Здирко Є. М. Правове регулювання штучного інтелекту в сфері інтелектуальної власності: загальні засади. *Juris Europensis Scientia*. 2026. № 2. С. 36–41. DOI: <https://doi.org/10.32782/chem.v2.2026.7>.
- Кириченко К. О. Європейський AI Act і право інтелектуальної власності: колізії та прогалини. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2025. № 8 (90). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-8-11310>.
- Buick A. Copyright and AI training data—transparency to the rescue? *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. 2025. Vol. 20. № 3. P. 182–192. DOI: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpae102>.
- Tyagi K. Copyright, text & data mining and the innovation dimension of generative AI. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. 2024. Vol. 19. № 7. P. 557–570. DOI: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpae028>.
- Xiao Y. Decoding authorship: Is there really no place for an algorithmic author under copyright law? *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law*. 2023. Vol. 54. P. 5–25. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40319-022-01269-5>.
- Bonadio E., Lucchi N., Mazziotti G. Will technology-aided creativity force us to rethink copyright's fundamentals? Highlights from the platform economy and artificial intelligence. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law*. 2022. Vol. 53. P. 1174–1200. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40319-022-01213-7>.
- Hugenholtz P. B., Quintais J. P. Copyright and artificial creation: Does EU copyright law protect AI-assisted output? *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law*. 2021. Vol. 52. P. 1190–1216. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01115-0>.
- Бугаєць А. С. Право інтелектуальної власності на твори, створені штучним інтелектом: перспективи міжнародно-правового та національного регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Т. 2, № 86. С. 39–43. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.6>.
- Погорілець М., Сорока С. Інтелектуальна власність у цифрову еру в контексті розвитку технологій. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2025. № 44. С. 260–266. URL: <https://nzubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1606>.
- Литвиненко Є. В., Ткаченко О. А. Правова природа авторства результатів діяльності штучного інтелекту в контексті міжнародного права інтелектуальної власності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 6, ч. 1. С. 338–342. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.1.50>.
- Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). *Official Journal of the European Union*. 2024. L 2024/1689. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj> (дата звернення: 11.08.2026).
- Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. *Official Journal of the European Union*. 2019. L 130. P. 92–125. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj> (дата звернення: 11.08.2026).
- Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). *Official Journal of the European Union*. 2016. L 119. P. 1–88. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> (дата звернення: 11.08.2026).
- Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market for Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act). *Official Journal of the European Union*. 2022. L 277. P. 1–102. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj> (дата звернення: 11.08.2026).
- Regulation (EU) 2023/2854 of the European Parliament and of the Council of 13 December 2023 on harmonised rules on fair access to and use of data and amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive (EU) 2020/1828 (Data Act). *Official Journal of the European Union*. 2023. L 2023/2854. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2854/oj> (дата звернення: 11.08.2026).
- The General-Purpose AI Code of Practice. Code of Practice for General-Purpose AI Models: Copyright Chapter. European Commission. 2025. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/contents-code-gpai> (дата звернення: 11.08.2026).
- Commission Guidelines on the scope of the obligations for providers of general-purpose AI models established by Regulation (EU) 2024/1689 (AI Act): Communication from the Commission, Brussels, 19.11.2025, C(2025) 7719 final. European Commission. 2025. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/guidelines-scope-obligations-providers-general-purpose-ai-models-under-ai-act> (дата звернення: 11.08.2026).
- Explanatory Notice and Template for the Public Summary of Training Content for general-purpose AI models. European Commission. 2025. Publication 24 July 2025. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/explanatory-notice-and-template-public-summary-training-content-general-purpose-ai-models> (дата звернення: 11.08.2026).
- Guidelines for providers of general-purpose AI models. European Commission. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/guidelines-gpai-providers> (дата звернення: 11.08.2026).
- Regulation (EU) 2026/1744 of the European Parliament and of the Council of 8 July 2026 amending Regulations (EU) 2024/1689, (EU) 2018/1139 and (EU) 2023/1230 as regards the simplification of the implementation of harmonised rules on artificial intelligence (Digital Omnibus on AI). *Official Journal of the European Union*. 2026. 24 July. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202601744 (дата звернення: 11.08.2026).
- Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2811-20> (дата звернення: 11.08.2026).
- Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15> (дата звернення: 11.08.2026).
- Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80> (дата звернення: 11.08.2026).
- Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025–2026 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.05.2025 № 457-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.08.2026).
- Біла книга з регулювання ШІ в Україні: бачення Мінцифри. Міністерство цифрової трансформації України. 2024. URL: <https://storage.thedigital.gov.ua/files/a/ba/d5da75c2613e331bb89258f950adcbae.pdf> (дата звернення: 11.08.2026).
- Judgment of the Court (Third Chamber) of 1 December 2011. Eva-Maria Painer v Standard VerlagsGmbH and Others. Case C-145/10. ECLI:EU:C:2011:798. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A62010CJ0145> (дата звернення: 11.08.2026).
- Judgment of the Court (Grand Chamber) of 13 November 2018. Levola Hengelo BV v Smilde Foods BV. Case C-310/17. ECLI:EU:C:2018:899. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62017CJ0310&> (дата звернення: 11.08.2026).

28. Judgment of the Court (Third Chamber) of 12 September 2019. Cofemel – Sociedade de Vestuário SA v G-Star Raw CV. Case C-683/17. ECLI:EU:C:2019:721. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62017CJ0683> (дата звернення: 11.08.2026).

Chubokha N., Vozniuk N., Starchuk O. Legal regulation of the use of artificial intelligence in the field of intellectual property in Ukraine: directions for harmonization with EU law

Summary. The article examines the legal regulation of the use of artificial intelligence in the field of intellectual property in Ukraine and the European Union. The relevance of the study is determined by the increasing use of artificial intelligence systems for content creation and the use of protected works in the training of relevant models, which requires the determination of the limits of the exercise of economic rights, the criteria for human creative contribution, the legal regime applicable to generated outputs, and mechanisms for protecting the interests of right holders. These issues acquire additional significance in the context of the approximation of Ukrainian legislation to European Union law and the need to align future artificial intelligence regulation with the existing intellectual property law framework. The purpose of the study is to substantiate directions for improving the legal regulation of the use of artificial intelligence in the field of intellectual property in Ukraine by comparing national legislation with European Union law and identifying legal mechanisms for their approximation. The methodological framework comprises formal legal, comparative legal, and systemic and structural methods, as well as the method of legal modelling, supplemented by analysis, synthesis, and generalisation. It is established that in the European Union, the legal regulation of the relevant relations is ensured through the interaction of specific rules on artificial intelligence with legislation on

copyright, data, and digital services. The study determines the significance of requirements concerning compliance with copyright law by providers of general-purpose artificial intelligence models, transparency regarding the content used to train such models, as well as the legal regime of text and data mining and the possibility for right holders to reserve their rights. A distinctive feature of the Ukrainian approach is identified, namely the statutory recognition of a sui generis right in non-original objects generated by a computer program. In contrast, European Union law does not provide for a separate equivalent legal regime. At the same time, insufficient legal certainty is identified in Ukrainian regulation concerning the use of protected subject matter for training artificial intelligence models, transparency regarding the origin of training content, and specific obligations of model providers. Based on the comparative analysis, the study substantiates the need to specify the criteria for human creative contribution, the legal conditions for using protected subject matter for model training, mechanisms for reserving rights, documentation of content provenance, and digital licensing. It is proposed to differentiate the legal liability of developers, providers, and users of artificial intelligence systems depending on the nature of the infringement and the ability of the relevant party to control the use of protected subject matter. It is determined that adapting European legal mechanisms should take into account the national legal regime applicable to computer-generated objects and ensure consistency between specific artificial intelligence regulation and Ukrainian intellectual property legislation.

Key words: artificial intelligence, intellectual property, legal regulation, copyright, rights holder, computer-generated object, creative contribution, training data, text and data mining.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Дата першого надходження статті до видання: 29.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.10.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)